

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra rusistiky a lingvodidaktiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Příprava budoucích učitelů Českého jazyka a literatury v oblasti ruské
literatury realizovaná v systému Moodle

Training of future teachers of Czech Language And Literature in the sphere of
Russian literature realized in Moodle system

Bc. Jan Berka

Vedoucí práce: PhDr. Jakub Konečný, Ph.D.

Studijní program: Učitelství ruského jazyka pro 2. stupeň základní školy a střední školy

Studijní obor: N RJ-ČJ 20

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Příprava budoucích učitelů Českého jazyka a literatury v oblasti ruské literatury realizovaná v systému Moodle* potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Příbram 10. 4. 2024

Velice bych tímto chtěl poděkovat PhDr. Jakobovi Konečnému, PhD., vedoucímu mé diplomové práce, za obětavost a vstřícný přístup, za rychlé revize jednotlivých částí práce, za věcné a přínosné rady i připomínky, za trpělivost s nedostatky, které má práce v různých fázích tvorby obsahovala, za každou odpověď na mé otázky, a především za ochotu mou práci vést.

ABSTRAKT

Diplomová práce pojednává o možnostech přípravy budoucích učitelů Českého jazyka a literatury v oblasti ruské literatury na příkladu realizace vzdělávacího kurzu v systému Moodle. Teoretická část je věnována současnému stavu výuky ruské literatury v českých školách v návaznosti na kurikulární a jiné závazné dokumenty, přípravě vysokoškolských studentů – budoucích učitelů Českého jazyka a literatury – v oblasti světové (a zvláště ruské) literatury, základním aspektům současné didaktiky literatury a praktickým možnostem, jaké skýtá vzdělávací platforma Moodle. Jádrem praktické části této práce je plně funkční Moodle kurz *Ruská literatura pro učitele Českého jazyka a literatury* umístění na univerzitním serveru. Vytvořený kurz se snaží budoucím učitelům Českého jazyka a literatury zprostředkovat základní fakta o vývoji, specifikách, autorech a dílech ruské literatury a nabídnout jim elementární materiálovou oporu do jejich vlastní výuky. Kromě základní periodizace se tak seznámí také s osmi neopomenutelnými autory, které reflektují katalogy požadavků k maturitní zkoušce, a také s některými díly z pohledu historického vývoje vybraných literárních témat.

KLÍČOVÁ SLOVA

e-learning, ruská literatura, didaktika literatury, příprava učitelů, učitel ČJL

ABSTRACT

The diploma thesis discusses the possibilities of training future of teachers of the Czech language and literature in the field of Russian literature on the example of the implementation of an educational course in the Moodle system. The theoretical part is devoted to the current state of teaching of Russian literature in Czech schools in connection with curricular and other binding documents, the preparation of university students - future teachers of the Czech language and literature – in the field of world (and especially Russian) literature, basic aspects of contemporary didactics of literature and practical possibilities, what the educational platform Moodle offers. The core of the practical part of this work is a fully functional Moodle course *Russian literature for teachers of the Czech language and literature* located on the university server. The created course tries to convey basic facts about the development, specifics, authors and works of Russian literature to future teachers of the Czech language and literature and to offer them elementary material support for their own teaching. In addition to the basic periodization, they will also get to know eight unforgettable authors who reflect the catalogs of requirements for the GCSE exam, as well as some works from the perspective of the historical development of selected literary topics.

KEYWORDS

e-learning, russian literature, didactics of literature, preparation of teachers, teacher of Czech Language and Literature

Obsah

Úvod	7
1 Současný stav výuky ruské literatury v českých školách	9
1.1 Základní vzdělávání.....	9
1.1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	9
1.1.2 Specifikace požadavků pro jednotnou přijímací zkoušku z Českého jazyka a literatury	10
1.2 Středoškolské vzdělávání	11
1.2.1 Rámcový vzdělávací program pro gymnázia	11
1.2.2 Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky.....	12
2 Příprava vysokoškolských studentů učitelství ČJL v oblasti světové literatury a ruské literatury zvláště	13
2.1 Rozsah výuky světové literatury.....	14
2.1.1 Studijní programy realizující předměty zaměřené na světovou literaturu...	14
2.1.2 Časová dotace	15
2.2 Příprava v oblasti ruské literatury.....	16
3 Současná didaktika literatury.....	17
3.1 Literární výchova.....	17
3.1.1 Četba.....	18
3.1.2 Tvorba.....	18
3.1.3 Nauka.....	19
4 Systém Moodle a jeho možnosti.....	20
4.1 Uspořádání kurzu.....	20
4.1.1 Standardní formáty uspořádání.....	20
4.1.2 Doplnkové formáty uspořádání	22

4.2	Modularita obsahu kurzu	22
4.2.1	Moduly studijních materiálů.....	22
4.2.2	Moduly aktivit	24
5	Vzdělávací kurz <i>Ruská literatura pro učitele Českého jazyka a literatury</i> v systému Moodle.....	26
5.1	Přístup ke kurzu	26
5.2	Struktura kurzu	26
5.2.1	Slovo úvodem.....	26
5.2.2	Periodizace ruských literárních dějin	27
5.2.3	Minimální znalosti k maturitní zkoušce z ČJL v oblasti ruské literatury	27
5.2.4	Ruská literatura z pohledu vybraných témat	28
5.2.5	Opakování.....	29
	Závěr.....	30
	Резюме	34
	Seznam použitých informačních zdrojů	39
	Seznam příloh.....	42
	Seznam zkratek.....	42

Úvod

Hlavním cílem této práce je vytvořit plně funkční kurz ruské literatury zkonstruovaný ve vzdělávacím systému Moodle. Tento kurz má posloužit především jako vědomostní penzum a příprava pro budoucí (případně i stávající) učitele Českého jazyka a literatury. Ve vysokoškolské přípravě budoucích učitelů-bohemistů jsou dle našeho mínění, založeného na osobní zkušenosti, v oblasti nejen ruské, nýbrž veškeré zahraniční literatury veliké mezery vzhledem k zacílení vzdělávacích oborů především na čistě bohemistické předměty zkoumání. Světová literatura, která zvláště na středních školách pak zabírá velkou část výuky Českého jazyka a literatury, získává ve vysokoškolské přípravě učitelů velmi málo prostoru, který nedovoluje natolik rozsáhlý vědomostní komplex efektivně obsáhnout. Moodle kurz realizovaný v rámci této práce si proto dává za cíl zaplnit tato prázdná místa alespoň v oblasti ruské literatury a dát budoucím učitelům Českého jazyka a literatury efektivní nástroj pro vlastní rozvoj.

Za účelem naplnění výše uvedeného cíle tato práce prezentuje aktuální situaci výuky ruské literatury v českém primárním i sekundárním školství. Sekundárním cílem tedy je zjistit, jaké jsou minimální výstupní požadavky kladené na žáky základních a středních škol. Na základě těchto zjištění bude následně také koncipován obsah Moodle kurzu tak, aby vyučujícímu Českého jazyka a literatury dal primárně elementární přehled v dané problematice se zacílením na témata, jejichž ovládnutí je dle kurikulárních a dalších dokumentů potřebné. Kromě tohoto základního náhledu ovšem je nabídnut též komplexnější soubor znalostí o ruské literatuře doplněný o návrhy textů a dalších materiálů, s jejichž pomocí lze rozvíjet u žáků kompetence, na jejichž rozvoj cílí očekávané výstupy ve vzdělávání.

Pro podpoření naší výše uvedené antecedence, uvažující nedostatečnost vysokoškolské přípravy budoucích češtinářů v oblasti ruské literatury, v další části pak tato práce cílí na seznámení čtenáře s tím, do jaké míry jsou v současnosti dostačující v této tematické oblasti vzdělávací programy budoucích pedagogů – češtinářů. Analýze tak budou podrobeny dostupné vzdělávací plány učitelských programů na tuzemských fakultách připravujících budoucí učitele v oboru Český jazyk a literatura, přičemž jednotlivé předměty týkající se zkoumaného subjektu budou prošetřeny z pohledu jejich rozsahu i obsahu.

Vzhledem k tomu, že navrhovaný Moodle kurz se pokouší o didaktické uchopení ruské literatury, je nasnadě, že i tematika didaktiky literatury musí být ujasněna. To je dalším sekundárním cílem. V současnosti se jedná o dynamicky se rozvíjející obor skýtající různé přístupy nejen k výuce literatury jako takové, ale též k výkladu literární historie. Díky průzkumu této oblasti bude moci chystaný Moodle kurz odpovídat aktuálním standardům a trendům ve výuce literatury.

Posledním z druhotných cílů je shrnout praktické možnosti námi užívaného elektronického nástroje, tj. LMS Moodle. Chceme-li vytvořit kurz, který má být účelný a efektivní, nemůžeme se bez alespoň elementární znalosti problematiky tvorby kurzu seznámit.

Praktická část přináší zejména avizovaný Moodle kurz. Ačkoliv se navrhovaný výklad ruské literární historie pokusí o alternativní přístup neodpovídající aktuálnímu lineárnímu a historizujícímu výkladu dějin literatury na základních, a zvláště středních školách, bude úvodní část věnována periodizaci ruských literárních dějin. Základní časová posloupnost ruských literárních dějin má své opodstatnění pro pochopení proměn v literatuře a mimo to může snadno sloužit ke komparaci literárního vývoje v Rusku a u nás.

Zvláštní důraz je dále kladen na jednotlivé literáty, jejich život a tvorbu s ohledem na konkrétní požadavky kurikulárních dokumentů a požadavků k jednotným přijímacím zkouškám a k maturitní zkoušce z Českého jazyka a literatury.

Získání komplexnějšího ponětí o ruské literatuře pak zaručí další oddíl, kde bude literární vývoj demonstrován nikoliv na proměnách estetického cítění a přístupu k literatuře v průběhu věků, nýbrž na metamorfózách elementárních literárních témat. Tento alternativní přístup nabídne náhled na transformace nejen témat, jež je možné nalézt ve všech národních literaturách (jako je téma lásky, války, humoru apod.), ale též témat typických pro ruské literární prostředí (např. téma zbytečného člověka).

Další z hlavních částí pak přinese metodické návrhy pro práci s konkrétními ruskými literárními díly včetně konceptů pracovních listů / vyučovacích hodin. Ruská literatura stejně jako i ostatní velké národní literatury může navzdory předsudkům pomoci u žáků rozvíjet požadované kompetence a při vhodném využití je též dovést k očekávaným výstupům.

1 Současný stav výuky ruské literatury v českých školách

Koncipujeme-li efektivní nástroj pro češtináře, jenž jim může pomoci zorientovat se v problematice ruské literatury, musíme brát v potaz i minimální požadavky kladené na žáky základních a středních škol v tomto tematickém okruhu. Tuto elementární představu o vědomostním minimu jsme nabyli níže uvedenou analýzou jednotlivých Rámcových vzdělávacích programů pro základní i středoškolské vzdělávání a také katalogy požadavků k jednotným přijímacím zkouškám i k maturitě z Českého jazyka a literatury. Právě „*Rámcové vzdělávací programy stanoví zejména (...) povinný obsah vzdělávání*“¹, a proto je nasnadě, že i vědomosti učitele a obsah výuky by měly tuto obligatorní náplň reflektovat.

1.1 Základní vzdělávání

1.1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

RVP ZV je z pohledu povinného učiva velmi obecný. Jedná se o přímý důsledek aktuální vzdělávací politiky ČR takové, jaká byla nastíněna Národním programem rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílou knihou). Vzdělávání dle něj nemá být „*založeno především na osvojování co největšího objemu faktů*“² a úlohou školy je „*poskytnout systematickou a vyváženou strukturu základních pojmů a vztahů, které umožní zařazovat informace do smysluplného kontextu vědění i životní praxe*“³.

Žáci by se tak dle RVP ZV měli stran literární historie seznámit s vývojem světové literatury včetně konkrétních představitelů jednotlivých vývojových období.⁴ Pro pedagoga dostatečně erudovaného a připraveného ve světové literatuře se jedná o definici velice osvobozující. ŠVP a zejména pak i konkrétní náplň vyučovacích hodin může zvolit s ohledem na individuální potřeby dané skupiny. Obsah výuky zároveň může efektivně volit tak, aby co nejlépe odpovídal rozvíjeným kompetencím a očekávaným výstupům a zároveň nepřehlcoval žáky faktografickou složkou.

¹ Česko, 2022, online

² Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, 2001, s. 38

³ tamtéž, s. 38

⁴ srov. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021, s. 24

Dle Ondřeje Hníka a jeho průzkumu z let 2010 až 2012⁵ bohužel stále dochází i po několika letech od reformy vzdělávání k předdimenzování literárního kurikula. Učitelé a učitelky jsou v neustálém zajetí představ, že je bezpodmínečně nutné probrat kvanta témat, která vycházejí z dřívějších osnov.⁶

Učivo literární výchovy by dle RVP ZV mělo též obsahovat „*tvořivé činnosti s literárním textem*“⁷ a „*způsoby interpretace literárních a jiných děl*“⁸. I k aplikaci těchto přístupů a činností ovšem došlo jen v omezené míře. Absolutní převahu ve výuce má literární historie a interpretační činnosti se omezují spíše na literárněhistorický rozbor než na analýzu smyslu díla a jeho funkcí, ačkoliv opak je žádoucí.⁹

Příčinu nedostatečné realizace reformy na úrovni školy, resp. vyučujícího, vidíme v odpovědi V. Spilkové na otázku, zda jsou školy a učitelé na takovou změnu v době její realizace (tj. v druhé polovině prvního desetiletí tohoto století) připraveni. Právě nedostatečná připravenost škol a pedagogů na natolik radikální změnu měla za následek spíše jen menší změny v reálné výuce literatury (resp. ve výuce obecně). S důsledky tohoto jevu se proto ve výuce potýkáme dodnes.¹⁰

1.1.2 Specifikace požadavků pro jednotnou přijímací zkoušku z Českého jazyka a literatury

Dalším směrodatným dokumentem, který v tomto případě definuje výstupní (resp. vstupní) požadavky na rozsah dovedností a znalostí žáka při přestupu na střední školu (ať už na víceleté gymnázium, či na čtyřletý středoškolský obor s maturitní zkouškou), je *Specifikace požadavků pro jednotnou přijímací zkoušku v přijímacím řízení na střední školy v oborech vzdělávání s maturitní zkouškou*. Tento dokument sice není závazný z pohledu cílů základního vzdělávání (závaznost se zde vztahuje k podmínkám přijetí ke středoškolskému vzdělávání), nicméně jedná se o soubor

⁵ Vzhledem k tomu, že se jedná o více jak deset let starý průzkum (novější odpovídající bohužel není k dispozici), lze předpokládat, že došlo v českém školství v tomto ohledu k určitému posunu. České školství se ovšem i historicky vyznačuje značnou rigiditou, která pravděpodobně zamezuje dynamičtější vývoj i v této oblasti.

⁶ srov. Hník, 2017, s. 27

⁷ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021, s. 24

⁸ tamtéž

⁹ srov. Hník, 2017, s. 27-28

¹⁰ srov. Spilková, 2005, s. 24

požadavků, s nimiž bude většina žáků dříve či později konfrontována, a tak je vhodné i je ve výuce reflektovat.

V Části B1 tohoto dokumentu, která je věnována požadavkům na uchazeče na šestiletá gymnázia, a též i v Části C1, sumarizující požadavky na uchazeče na čtyřleté maturitní obory, je uvedeno, že „v didaktickém testu je kladen důraz především na ověřování čtenářské gramotnosti a s ní souvisejících dovedností“¹¹. Již z toho lze usoudit, že literární historie patrně nehraje velkou (zda vůbec nějakou) roli v požadavcích k přijetí na střední školu. Bod 7, který je v Části B1 i Části C1 věnován konkrétním požadavkům z hlediska literární výchovy nám toto potvrzuje. Požadované dovednosti jsou spíše praktického rázu v oblasti literární teorie (žák „rozliší umělecký a neumělecký text“, „používá elementární literární pojmy při jednoduchém rozboru literárních textů“, „rozezná vybrané literární žánry“, „orientuje se v literárních druzích“¹²).

1.2 Středoškolské vzdělávání

1.2.1 Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

Učivo literární komunikace by v kontextu literární historie mělo reflektovat zejména: „vývoj literatury v kontextu dobového myšlení, umění a kultury – funkce periodizace literatury, vývoj kontextu české a světové literatury; tematický a výrazový přínos velkých autorských osobností; literární směry a hnutí; vývoj literárních druhů a žánrů s důrazem na moderní literaturu“¹³. RVP G je tedy v tomto ohledu stejně jako v případě RVP ZV velmi obecné a nabízí plno možností, jak tyto požadavky naplnit. A i v případě očekávaných výstupů je tomu nejinak. Student by měl být schopen rozpoznat distinktivní rysy jednotlivých období vývoje světové literatury, měl by znát jejich představitele a měl by umět charakterizovat jejich přínos. Tento očekávaný výstup tedy zdaleka nevyžaduje přesycování žáků nadměrnými objemy informací faktografické povahy, a naopak umožňuje s ohledem na další z očekávaných výstupů též kreativní přístup a rozvoj kritického myšlení.¹⁴

¹¹ Specifikace požadavků pro jednotnou přijímací zkoušku v přijímacím řízení na střední školy v oborech vzdělávání s maturitní zkouškou, 2021, s. 14 (resp. 25)

¹² tamtéž, s. 16 (resp. 27)

¹³ Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2021, s. 16

¹⁴ srov. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2021, s. 15

Zde se však vracíme k průzkumu O. Hníka, jenž byl zmíněn již v podkapitole 1.1.1. Průzkum mezi žáky ukázal, že výuku literatury i ve sekundárním školství zatěžuje ten samý problém jako v primárním. Navzdory principům vzdělávací reformy i zde došlo jen k omezené transformaci vzdělávacího obsahu a vyučující se často přiklání k encyklopedickému pojetí učiva, které je zaměřeno na faktografickou složku literární výchovy. Z organizačních forem výuky tak převažuje frontální výuka, která má často spíše podobu přednášky. Studenti jsou povětšinou jen pasivními účastníky, kteří si činí poznámky z výkladu. Některé příspěvky v průzkumu sice dokládají, že i toto pojetí může působit v případě odpovídajících dovedností učitele poutavě, nicméně se jedná spíše o výjimky. Činnosti zaměřené na rozvoj interpretačních dovedností jsou velmi omezené, či mnohdy chybí úplně. Výuka kvůli tomu v mnoha případech cílí pouze na dosažení jednoho z mnoha očekávaných výstupů a literární výchova proto sotva má charakter reálné umělecké výchovy.¹⁵

1.2.2 Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky

Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky z Českého jazyka a literatury je prvním z konkrétnějších dokumentů, které upravují rozsah žákem ovládnutých znalostí. Část C určuje, které konkrétní literární žánry, literární epochy, směry a autory literárních děl by měli studenti znát. Kromě obecných informací o literárních proudech, které mají význačnou odezvu i v ruské literatuře (zde hovoříme např. o romantismu, realismu, či o socialistickém realismu), se zde setkáváme i se soupisem konkrétních představitelů ruské literatury, jejichž osobu, tvorbu a význam je třeba chápat v souvislostech světového literárněhistorického vývoje. Maturant má proto mít dle požadavků povědomí o osobnosti a tvorbě A. S. Puškina, N. V. Gogola, F. M. Dostojevského, L. N. Tolstého, A. P. Čechova, B. Pasternaka, M. Bulgakova a A. Solženicyna. Jedná-li se o elementární znalosti maturanta v oblasti ruských literátů, musí tento základ bezpodmínečně v dostatečné míře ovládat zákonitě i učitel.¹⁶

¹⁵ srov. Hník, 2017, s. 26-29

¹⁶ srov. Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky, 2016, s. 12

2 Příprava vysokoškolských studentů učitelství ČJL v oblasti světové literatury a ruské literatury zvláště

Potřebu znalostí velkých světových literatur (americké, francouzské, německé, britské, italské a též ruské i dalších národních literatur) u učitelů Českého jazyka a literatury lze jen těžko rozporovat. Zvláště učitelé středních škol musí tento soubor znalostí ovládat velmi dobře, mají-li své žáky připravit k maturitním zkouškám a předat jim vědomosti přinejmenším v minimálním rozsahu dle RVP a dalších dokumentů. Zákonná ustanovení tuto potřebu blíže nespecifikují a omezují se na vágní formulace, týkající se především minimálního dosaženého vzdělání pedagoga, nikoliv jeho znalostí.¹⁷ Nutnost výše uvedených znalostí nám ovšem dokládá školská realita, která je z pohledu výuky literatury zacílena tradičně primárně na monologický výklad literární historie. Dle tohoto historicky zažitého modelu tak učitel musí ovládat značně rozsáhlé penzum vědomostí o literatuře a jejím vývoji.

Současná didaktika literatury se ovšem neomezuje pouze na výklad literární historie a teorie (o tom více v kapitole Současná didaktika literatury). I RVP ZV a RVP G reflektují do jisté míry potřebu „*tvořivé činnosti s literárním textem*“¹⁸ a snaží se o rozvoj chápání literárního textu žákem, přičemž tomu mají být nabídnuty „*způsoby vyjadřování zážitků z literárních děl*“¹⁹. Ačkoliv můžeme tedy encyklopedické pojetí výuky literatury považovat za do jisté míry přežitý model (přinejmenším z hlediska didaktické teorie, nikoliv školské praxe), je alespoň minimální znalost literární historie stále zásadní přinejmenším z pohledu literárně-historického kontextu, který je spojujícím prvkem mezi historickou realitou a literaturou.

Rozsah vysokoškolské přípravy budoucích češtinářů v oblasti světové literatury (a ruské literatury zvláště) na českých veřejných vysokých školách, nabízejících bakalářské a navazující magisterské učitelské obory, jsme zaznamenali v *příloze 1* této práce. Informace z této přílohy byly čerpány z příslušných webových stránek univerzit a fakult.

¹⁷ srov. Česko, 2016, Hlava II, §8 a §9

¹⁸ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021, s. 25

¹⁹ Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2021, s. 16

2.1 Rozsah výuky světové literatury

2.1.1 Studijní programy realizující předměty zaměřené na světovou literaturu

Tabulka A v Příloze 1 v sobě obsahuje informace o všech bakalářských i navazujících magisterských programech zaměřených na učitelství Českého jazyka a literatury na tuzemských veřejných vysokých školách. Z celkového počtu 27 programů (12 bakalářských; 15 oborů navazujícího magisterského studia) celkem 13 programů neobsahuje výuku světové literatury vůbec. Jejich studijní plány nezahrnují studium této problematiky ve formě povinného, ani povinně-volitelného předmětu.²⁰

Tento stav bychom možná mohli označit za žalostný. Zákonná norma ovšem hovoří takto: „*Učitel druhého stupně základní školy a učitel všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu*“²¹. **Zákon o pedagogických pracovnících** takto určuje minimální vzdělání učitele druhého i třetího stupně. Každý aspirant na získání vzdělání v oboru Český jazyk a literatura si tak nevyhnutelně musí projít navazujícím magisterským studiem, kterému logicky předchází studium bakalářské. Většina fakult zaznamenaných v Tabulce A Přílohy 1 tedy realizuje výuku světové literatury alespoň v jednom z na sebe navzájem navazujících oborů (tj. oboru bakalářského a navazujícího magisterského).²²

Bohužel se mezi fakultami najdou i takové, které nepřistupují ani k tomuto kroku a výuku světové literatury v podobě povinného, či povinně-volitelného předmětu vůbec nerealizují. Příkladem takového postupu je např. Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (v Tabulce A zaznamenáno na řádcích č. 22 a 23). V tomto případě je absence přípravy v oblasti světové literatury ještě do jisté míry přijatelná a omluvitelná. Oba „češtinářské“ studijní programy na této fakultě jsou totiž zaměřeny na učitelství pro 2. stupeň základní školy. Literární výchova na základní škole je tradičně zastoupena disproporčně vůči jazykové a komunikační složce výuky. Učitel proto pracuje se světovou literaturou jen ve velmi omezeném rozsahu a nepotřebuje v této oblasti hluboké znalosti dosahující až ke kořenům dané problematiky.²³

²⁰ srov. Příloha 1, s. 1-2

²¹ Česko, 2023, online

²² srov. Příloha 1, s. 1-2

²³ srov. Příloha 1, s. 1

Toto všechno ovšem nelze říci o programech nabízených na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, v jejichž studijních plánech světová literatura také není zastoupena, ačkoliv jsou tyto specializace zacíleny na učitelství středoškolské. Právě literární výchova na středních školách ovšem vyžaduje ze strany učitele rozsáhlé znalosti o literatuře české i zahraniční.²⁴

2.1.2 Časová dotace

Z Tabulky B Přílohy 1 je patrné, že oněch čtrnáct studijních programů realizujících předměty zacílené na světovou literaturu, v akademickém roce 2023/2024 nabízí celkem 21 takovýchto předmětů. Ty jsou v poměru 2:1 zastoupeny z větší části předměty povinnými oproti těm povinně-volitelným. Ve většině případů pak převažuje přednášková forma výuky nad seminární (v některých případech dochází u daného předmětu k obojímu).²⁵

Výuku světové literatury v největším rozsahu nabízí *Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně* u studijního programu *Učitelství českého jazyka a literatury pro střední školy*. Studenti tohoto programu si tak musí projít povinným předmětem *Kapitoly ze světové literatury*, který je koncipován s poměrně štedrou týdenní dotací dvou vyučovacích hodin přednášek a dvou hodin seminářů. Kromě toho studenti mohou absolvovat také povinně-volitelný seminární předmět *Kapitoly z dějin světové literatury I* s časovou dotací dvě hodiny týdně.²⁶

Valná většina předmětů ostatních programů nemá bohužel výuku světové literatury zajištěnu v takovém rozsahu. Nejčastěji je realizována v časové dotaci dvou hodin týdně (v případě některých studijních programů Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně se pak dokonce jedná pouze o jednu hodinu týdně).²⁷

To je žalostně málo, uvážíme-li, že výuka v takovémto časovém rozsahu by měla ideálně obsáhnout celý komplex vědomostí a kompetencí pojících se s něčím tak rozsáhlým a obsáhlým jako jsou čtyři tisíce let světové literární historie a její didaktická transformace pro výuku žáků. Největší část přípravy budoucích učitelů

²⁴ srov. tamtéž, s. 2

²⁵ srov. Příloha 1, s. 3

²⁶ srov. tamtéž

²⁷ srov. tamtéž

Českého jazyka a literatury je tak v oblasti literatury stále nechávána na učitelovu samostudiu, bez nějž může „češtinář“ jen těžko vést erudovanou výuku.

2.2 Příprava v oblasti ruské literatury

Z Přílohy 2, která shrnuje ve svých tabulkách obsah jednotlivých předmětů zaznamenaných v Tabulce B Přílohy 1, je patrné, že zastoupení ruské literatury ve výuce těchto vysokoškolských předmětů není valné. Celkem 11 z 21 obsahů předmětů neobsahuje ani zmínku o ruské literatuře. Velká část z těchto plánů využívá formulace, které sice umožňují pojednávat v hodinách i o ruské literatuře, nicméně ta v nich není pevně zakotvena. Je tedy vcelku pravděpodobné, že bude v lepším případě pouze zmíněna a v horším případě dokonce úplně vynechána.²⁸

Shrneme-li, jakým obdobím a autorům ruské literatury se zmiňované předměty věnují, zjistíme, že nejčastěji je zmiňován ruský romantismus a realismus. Těm logicky dominují jejich nejvýraznější představitelé Puškin a Dostojevský. Kromě nich se zde setkáváme také s Čechovem, Tolstým, Blokem, Bulgakovem, Buninem a Solženicynem.²⁹

Nutno uznat, že některá probíraná témata nabízejí hlubší sondáž do problematiky ruské literatury. Za zmínku určitě stojí téma „*Dostojevský a jeho polyfonní román*“³⁰ realizované na Univerzitě Hradec Králové, téma „*„zbytečný hrdina“ v ruské literatuře*“³¹ probírané tamtéž, či analýza geneze moderní povídky zacílená mimo jiné na Čechovovu tvorbu, často nesprávně vnímanou jako výlučně dramatickou.³² Celkově ovšem tyto vyučované předměty představují pouze špičku ledovce a vzhledem k jejich koncepci a časové dotaci jen těžko můžou přinést komplexní náhled do problematiky svébytného a jedinečného komplexu ruské literatury.

²⁸ srov. Příloha 2

²⁹ srov. tamtéž

³⁰ Příloha 2, s. 6

³¹ tamtéž, s. 5

³² srov. tamtéž, s. 2

3 Současná didaktika literatury

„Didaktiku literatury považujeme za vědní obor teprve se utvářející; obor, který zatím nemá dostatečnou výzkumnou tradici, odpovídající monografie, dokonce ani adekvátní a ustálenou terminologii“³³ nastiňuje situaci didaktiky literatury v roce 2015 Ondřej Hník v publikaci *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*. Toto tvrzení sice je již téměř dekádu staré, nicméně těžko lze počítat s tím, že by v oblasti této nauky došlo k nějakému rychlému a razantnímu rozvoji. V tomto ohledu se tak setkáváme s žalostným nedostatkem adekvátní odborné literatury, přičemž zmiňovaný O. Hník se dané oblasti věnuje nejvýrazněji a spolu s dalšími odborníky dává didaktice literatury v kontextu českého školství jasnější kontury.

3.1 Literární výchova

„Didaktiky estetických oborů mají svůj předmět studia v základu shodný se všemi ostatními oborovými didaktikami: je jím **didaktická transformace obsahu**“³⁴ podotýká Jan Slavík ve své studii z roku 2011 věnované didaktice estetických disciplín (včetně didaktiky literatury). Didaktika by tedy měla tento obsah (v našem případě literaturu) adekvátně zpracovávat, tak aby bylo efektivně dosaženo cíle vzdělávacího předmětu. A v případě literatury je toho již tradičně dosahováno literární výchovou (což je ostatně složka vzdělávacího předmětu Český jazyk a literatura, kterou reflektuje i RVP ZV³⁵; RVP G pak užívá termínu Literární komunikace³⁶).

Jestliže je v *Pedagogickém slovníku* definována *výchova* jako „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“³⁷, lze poměrně snadně užitím prosté logiky odvodit, jaká by měla být literární výchova. Totéž lze vyvodit i z textu J. Slavíka, který píše: „Společné řazení uvedených oborů (výtvarné, dramatické, hudební a literární výchovy – pozn. autora) mezi **výchovy** vypovídá o jejich zacílení na osobnost žáka, na rozvíjení jejich osobní identity v sociálních a kulturních kontextech.“³⁸

³³ Stuchlíková et al., 2015, s. 41

³⁴ Slavík, 2011, s. 210

³⁵ srov. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021, s. 22 a 25

³⁶ srov. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2021, s. 15

³⁷ Průcha, 2001, s. 277

³⁸ Slavík, 2011, s. 207

Literární výchova by tak měla rozvíjet žákovy postoje, jeho systém hodnot i sociální a kulturní kompetence. Literární výchova proto má potenciál nejen pozitivně ovlivnit žákovu budoucnost a jeho místo ve společnosti, ale též může vést ke kladnému rozvoji společnosti jako celku šířením morálních hodnot, popularizací historických precedentů (které pak společnost ne/opakuje), rozvojem kulturního vědomí apod.

O. Hník v souladu s výše uvedenými myšlenkami tvrdí, že kvalitní literární výchova by měla obsahovat tři základní složky: četbu, tvorbu a nauku.

3.1.1 Četba

První složka má svůj základ v principu čtenářského zážitku. Co jiného, než četba a interpretace uměleckého textu totiž může tak komplexně zapůsobit na rozvoj žákovy estetického cítění, na strukturu jeho hodnotového systému, či na schopnost kritického myšlení, a tím i na rozvoj žáka jako takového?³⁹

Texty, se kterými je vhodné ve výuce pracovat, by měly mít velký didaktický potenciál. To znamená, že by měly být nosné jak z hlediska existence velké myšlenky/intenzivního prožitku a zároveň by měly být schopné stát se základem rozvoje čtenářských kompetencí žáka.

3.1.2 Tvorba

Tvořivá literární expresivita je v současné školní praxi často opomíjena⁴⁰, ačkoliv je právě „*tvořivá anebo tvořivě interpretační činnost žáků*“⁴¹ prostředkem naplňování cíle (tj. rozvoje osobní identity žáka), o kterém J. Slavík ve výše uvedeném citátu pojednává. Tvůrčí složka literární výchovy je však mylně spojována a zaměňována se slohovou výchovou. Výuka slohu totiž žákovi přináší pouze pochopení práce s formálními prostředky písemné tvůrčí činnosti bez ohledu na estetiku. Taková činnost v kontextu literární výchovy vyžaduje naopak využití formálních prostředků pro dosažení literární expresivity. A právě expresivita a estetický charakter tvůrčí literární činnosti může na žáka působit jednak popularizačně (neboť tento přístup

³⁹ srov. Stuchlíková et al., 2015, s. 54-56

⁴⁰ srov. tamtéž, s. 56

⁴¹ Slavík, 2011, s. 207

nabízí nenásilnou formu uvažování o literárním díle bez nutnosti prostého memorování faktů), ale též emočně (žák totiž formuje své vlastní sebepojetí).⁴²

3.1.3 Nauka

Konečně třetí a poslední oblastí literární výchovy je nauka. Jedná se o oblast, která je ku škodě žáků a na vzdor kurikulu realizována mnohdy jako jediná (to dokládá např. průzkum O. Hníka zmiňovaný v kapitole 1). Tato realita bohužel vychází z pedagogické tradice, která ovšem vzhledem k poznatkům již dávno pozbyla svou platnost, ale přesto se tento „rozjetý vlak“ faktografického pojetí výuky literatury řítí samočinně českým školstvím. To, že je čistě formalistické pojetí literární výchovy zastaralé, neznamena, že je nutné naukovou složku literární výchovy úplně vynechat. Naopak je to již z logiky věci nežádoucí. Bez znalosti literárněhistorického kontextu by maturant sotva pochopil, proč byl Ivan Děnisovič Šuchov, hlavní postava Solženicynovy novely *Jeden den Ivana Děnisoviče*, na konci dne v gulagu šťasten navzdory okolnostem; stejně tak by nebylo možné obsáhnout estetický i formální význam Máchova *Máje*. Nauka by jistě měla být základem literárního vzdělání, neboť bez základních znalostí a dovedností lze jen těžko realizovat zasvěcenou četbu nebo v návaznosti na literární dílo tvořit vlastní text. Smysluplná literární výchova by se tak měla skládat z přímého poznávání díla (tj. realizovaného vlastní četbou a její reflexí) a též poznávání díla prostřednictvím cizích svědectví (tj. ze slov učitele, učebnice, recenzenta apod.).⁴³

⁴² srov. Stuchlíková et al., 2015, s. 56-57

⁴³ srov. Stuchlíková et al., 2015, s. 58-59

4 Systém Moodle a jeho možnosti

LMS Moodle představuje zářný příklad implementace informačních technologií v terciárním, sekundárním a v omezené míře jistě i primárním školství ČR. Tento „softwarový balík pro podporu prezenční, kombinované a distanční výuky s využitím e-learningových kurzů dostupných prostřednictvím internetového prohlížeče“⁴⁴ je bezplatný a je poskytován „jako svobodný a otevřený software“⁴⁵. Přestože se jedná o systém dostupný zdarma, má Moodle mnoho lákavých možností a kvalit, o čemž vypovídá i fakt, že jej využívá nejedna tuzemská vysoká škola, nevyjímaje Univerzitu Karlovu.

Výhody tohoto systému jsme se rozhodli využít i pro účely této práce, a proto se nabízí prozkoumat praktické možnosti, které LMS Moodle pro výuku literatury nabízí. Systém Moodle je ovšem natolik komplexní, že okomentování všech jeho možností by vydalo na samotnou publikaci. Z toho důvodu se zde omezujeme především na ty aspekty systému, které se týkají pouze jednotlivých kurzů, tj. ty, které je možné prakticky využít v našem e-learningovém kurzu. Proto se soustředíme hlavně na možnosti uspořádání kurzu a modularitu obsahu kurzu. Bereme zde rovněž v potaz pouze takové možnosti kurzu, které lze využívat v systému Moodle Univerzity Karlovy, který je dostupný na adrese <https://dll.cuni.cz/> a který je pro potřeby této práce využíván.

4.1 Uspořádání kurzu

Systém Moodle ze své podstaty má k dispozici celou škálu uspořádání vzdělávacího kurzu. Každý z formátů uspořádání má své klady i zápory a též vhodnost užití. O tomto pojednáváme v následujících oddílech.

4.1.1 Standardní formáty uspořádání

Týdenní uspořádání

Jak již název napovídá, úvodní stránka kurzu je uspořádána v časové posloupnosti po týdnech. Celý kurz je tak možné poměrně detailně naplánovat na stanovený časový

⁴⁴ Drlík, 2013, s. 12

⁴⁵ tamtéž

horizont několika málo týdnů, měsíců, či dokonce let. Pro každý týden je tedy možné vkládat různé aktivity a obsahy. Aktuální týden je pro přehlednost navíc zvýrazněn a lze nastavit i skrývání neaktuálních týdnů.⁴⁶

Kurz je vhodný především pro studenty, kteří jím mají procházet simultánně v návaznosti na výuku semestru / pololetí / kurzového běhu v jazykových školách apod. Kurzu je tedy v takovém případě nastaven konkrétní časový rámec. Týdenní uspořádání se ovšem neomezuje pouze na tuto možnost. Kurzu je možné také nastavit relativní data počátku a konce. Studenti tak mohou kurz využívat nezávisle na sobě, ale přesto s týdenní pravidelností.⁴⁷

Diskusní uspořádání

„Toto uspořádání vytvoří diskusní fórum přímo na domovské stránce kurzu, ve kterém mohou účastníci e-learningového kurzu komunikovat“⁴⁸. Toto uspořádání je tedy vhodné především pro vzájemné vzdělávání a kolektivní reflexi.

Tematické uspořádání

Tento typ uspořádání umožňuje rozčlenit kurz podle jednotlivých tematických okruhů. Průchod kurzem tedy není podmíněn časově a studenti tak mohou kurzem procházet dle vlastního uvážení. Toto uspořádání je proto vhodné i pro případy probíraná témata není možné rovnoměrně rozdělit. Pro větší přehlednost je možné využít funkcionalitu *„Show only one section“*, která umožňuje zobrazit na jednu stránku jen jeden tematický okruh, přičemž kurz je doplněn postranní nabídkou s odkazy do jednotlivých sekcí kurzu.⁴⁹

Formát jednoho modulu

Toto nastavení je užitečné v případech, kdy vyučující / tvůrce kurzu potřebuje pouze jednu jedinou aktivitu. Formát jednoho modulu tak užívá pouze jeden z modulů, ze kterých je možné vystavět obsah kurzu. Kurz je díky tomu možné využít například jako prostředí pro realizaci testů, chatovací místnost, anketu, slovník pojmů apod.⁵⁰

⁴⁶ srov. Course formats, 2023, online

⁴⁷ srov. tamtéž

⁴⁸ Drlík, 2013, s. 34

⁴⁹ srov. Course formats, 2023, online

⁵⁰ srov. tamtéž

4.1.2 Doplnkové formáty uspořádání

Přestože systém Moodle podporuje velké množství doplňkových uspořádání kurzů, výše zmíněný Moodle Univerzity Karlovy z těchto podporuje pouze jeden typ. O dalších uspořádáních ze široké škály možností zde proto nepojednáváme, neboť je není možné v našem kurzu za dané situace využít.

Dlaždicové uspořádání

Tento typ uspořádání kurzu je velmi blízký tematickému uspořádání kurzu. Jedná se ovšem o grafické znázornění obsahu kurzu, kdy je úvodní stránka sestavena z dlaždic, které představují jednotlivé tematické celky kurzu. Při kliknutí na dlaždici je uživatel přesměrován na stránku věnovanou danému oddílu kurzu. Prostor dlaždice je navíc možné doplnit obrázkem znázorňujícím obsah daného oddílu. Dlaždice můžeme dále strukturovat a propojovat do větších tematických celků.⁵¹

4.2 Modularita obsahu kurzu

Je-li zvoleno vhodné uspořádání kurzu, je nasnadě zabývat se již samotnou tvorbou studijního obsahu. Za tímto účelem lze LMS Moodle využít mnoho různých přeprogramovaných modulů s rozličnými funkcemi. Systém tyto moduly člení do dvou kategorií: Činnosti a Studijní materiály. Vzhledem k obrovské šíři modulů oficiálních i těch, jejichž vznik má na svědomí uživatelská komunita systému Moodle, zde představujeme jen ty, které mají potenciální široké využití v našem kurzu.

4.2.1 Moduly studijních materiálů

Stránka

Základním typem studijních materiálů je modul Stránka. Jedná se o prostou webovou stránku s vloženým textem a případně audiovizuálním obsahem. Text je možné upravovat zabudovaným editorem textu včetně různých možností formátování. Modul Stránka je vhodný především pro obsah menšího rozsahu, který nevyžaduje významnější členění. Tento modul se tak příliš nehodí pro rozsáhlé studijní materiály typu skripta, konspekt apod.⁵²

⁵¹ srov. Course formats, 2023, online

⁵² srov. Drlík, 2013, s. 50-51

Kniha

*„Velmi oblíbeným typem on-line studijního materiálu je studijní materiál typu **Kniha**, který umožňuje vytvářet strukturované texty ke studiu ve formě skupiny několika webových stránek navzájem propojených pomocí hypertextového menu,“⁵³ popisuje tento modul Drlík. Text Moodle Knihy je opatřen také tabulkou obsahu. Velkou výhodou tohoto modulu je kromě možnosti detailnějšího členění rozsáhlejšího textu také možnost snadného exportu knihy do tisknutelného formátu PDF. Uživatel kurzu si tedy může zvolit též papírovou podobu studijního materiálu, která je pro mnoho lidí ke studiu stále příjemnější než elektronický text. Textový obsah Knihy je formátován stejným způsobem jako stránka a může být doplněn o audiovizuální obsah včetně funkcionalit, které umožňuje HTML5.⁵⁴*

Přednáška

Modul Přednáška „umožňuje učitelům vytvářet ‚rozvětvená‘ cvičení, ve kterých je studentům prezentován obsah, kterým procházejí v závislosti na svých odpovědích na včleněné otázky, přičemž jsou následně přesměrováni na další konkrétní stránky (pozn. – překlad autora)“⁵⁵ přednášky. Jedná se tedy o modul, který umožňuje vytvářet obsáhlejší členěný obsah podobně jako modul Kniha, nicméně je doplněn o možnost vkládat kontrolní kvízy a plně řídit průchod studenta tematickým celkem. Na rozdíl od modulu Kniha ovšem nedovoluje ucelenější náhled na obsah kurzu a případné dohledávání informací proto nemusí být příliš pohodlné.

Soubor

Přes modul Soubor může tvůrce kurzu vkládat jednotlivé stahovatelné materiály různého typu (text ve formátu PDF či DOCX, tabulky, video / audio soubory, obrázky apod.).⁵⁶

Složka

Modul Složka funguje na stejném principu jako modul Soubor. Umožňuje tedy sdílení různých typů materiálů, které zde jsou nasdíleny hromadně a organizovaně (materiály je možné seskupovat do podsložek).⁵⁷

⁵³ Drlík, 2013, s. 61

⁵⁴ srov. Book resource, 2023, online

⁵⁵ Lesson activity, 2023, online

⁵⁶ srov. Resources, 2023, online

⁵⁷ srov. Resources, 2023, online

URL

V případě, že je zapotřebí studentu zprostředkovat materiál, který není možné nahrát přímo do daného systému Moodle, lze využít funkcionalitu odkazu na jiný webový zdroj.⁵⁸

Oblast textu a médií

Tento modul je vhodný pro užití v případech, kdy je potřeba zobrazit „několik slov, nebo obrázek, který je užitý pro oddělení studijních materiálů a aktivit (pozn. – překlad autora)⁵⁹ přímo na úvodní stránce kurzu. Případně jej lze užit též pro „delší vysvětlení, či instrukce (pozn. – překlad autora)⁶⁰.

4.2.2 Moduly aktivit

Anketa

Modul Anketa umožňuje umístit do kurzu otázku s předdefinovanými odpověďmi a získat tak rychlou zpětnou vazbu od studentů, či v rychlosti stimulovat jejich myšlení o dané problematice.⁶¹

Databáze

„Aktivita Databáze umožňuje učitelům a / nebo studentům sestavit, zobrazit a prohledávat soubor záznamů na jakémkoliv myslitelné téma. (pozn. – překlad autora)⁶² Vkládaný obsah přitom nemusí nutně být pouze textové povahy. Databáze umožňuje vkládat různé formáty dat včetně obrázků, souborů, čísel, odkazů na webové stránky apod.

Test

Vzdělávací systém Moodle umožňuje kromě šíření znalostí také jejich ověřování. Modul test nabízí různé možnosti testových otázek (volné otázky, výběr z více možností, nahrávání souboru apod.). Některé typy testů je možné dokonce nechat systémem automaticky vyhodnotit a ukázat po odeslání odpovědi ty správné.⁶³

⁵⁸ srov. tamtéž

⁵⁹ Resources, 2023, online

⁶⁰ tamtéž

⁶¹ srov. Choice activity, 2023, online

⁶² Database activity, 2023, online

⁶³ srov. Activities, 2023, online

Úkol

Tento modul „*dovoluje učíteli oznámkovat a okomentovat nahrané soubory a úkoly* (pozn. – překlad autora)“⁶⁴.

Dotazník

Modul Dotazník nabízí stejné možnosti využití stejně jako jeho tištěná podoba. Učitel jej může využít jako nástroj zpětné vazby pro reflexi obsahu i formy kurzu včetně návrhů na jeho zlepšení.⁶⁵

Wiki

S modulem Wiki je možné vytvářet na bázi tvůrčí spolupráce webové stránky podobné projektu Wikipedia. Primárně je Wiki využíváno pro tvorbu společného, skupinového obsahu, nicméně modul umožňuje též tvorbu vlastní, individuální Wiki pro každého studenta.⁶⁶

Další moduly aktivit

Šestero výše uvedených druhů aktivit nepředstavuje ani polovinu nabízených modulů, které jsou standardně nabízeny v základu instalace systému Moodle. Kromě výše uvedených možností je tak reálné navíc ještě pořádat videokonference, provozovat chatovací místnost, vést slovník pojmů atd. Uživatelská platforma pak nabízí stovky dalších doplňkových modulů.⁶⁷

⁶⁴ Activities, 2023, online

⁶⁵ srov. Activities, 2023, online

⁶⁶ srov. Wiki activity, 2023, online

⁶⁷ srov. Activities, 2023, online

5 Vzdělávací kurz *Ruská literatura pro učitele Českého jazyka a literatury* v systému Moodle

Hlavním cílem této práce je zkonstruovat plně funkční Moodle kurz, který by mohl být oporou budoucích učitelů Českého jazyka a literatury v oblasti ruské literatury. Moodle kurz *Ruská literatura pro učitele Českého jazyka a literatury*, který se záměrem naplnit tento cíl vznikl, popisujeme v následujících podkapitolách.

5.1 Přístup ke kurzu

Moodle kurz *Ruská literatura pro učitele Českého jazyka a literatury* je umístěn na serveru Univerzity Karlovy s názvem *Moodle pro výuku I* v sekci určené pro kurzy Katedry rusistiky a lingvodidaktiky Pedagogické fakulty. Kurz je přístupný pro přihlášené uživatele na adrese: <https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=15108>. Celý kurz v elektronické podobě je nedílnou součástí praktické části této práce.

5.2 Struktura kurzu

Pro úvodní stránku kurzu jsme zvolili *tematické* členění, které nejvíce vyhovovalo naší potřebě rozčlenit kurz nikoliv časově, nebo využít pouze jeden modul, nýbrž podle jednotlivých tematických celků, kterým se v kurzu věnujeme. Vzhledem k potřebám budoucích učitelů Českého jazyka a literatury jsme při konstrukci kurzu přistoupili k vytvoření pěti samostatných sekcí našeho Moodle kurzu.

5.2.1 Slovo úvodem

V této části, jak již název napovídá, uvádíme uživatele kurzu do problematiky, kterou se kurzem snažíme obsáhnout včetně argumentace smyslu kurzu. Uživatelé se zde také seznámí se základní strukturou a koncepcí kurzu.

Součástí této části je modul *Co teď vím?* ve formátu modulu testu. Jedná se o test vstupních znalostí, který uživatelé mohou, ale nemusí absolvovat. Na konci kurzu je pak v návaznosti na tento test umístěn opakovací test. Absolvování obou testů může uživateli ukázat jeho znalostní posun v naší problematice. Test je složen z deseti úloh

(úloh s výběrem z více možností, číselných, označujících (ne)pravdivost výroku i čistě otevřených s jednoslovným vstupem).

5.2.2 Periodizace ruských literárních dějin

V tomto oddílu budoucím učitelům nabízíme ve formě modulu kniha strukturované shrnutí dějin ruské literatury od 18. století do rozpadu Sovětského svazu. Modul kniha zde má šest kapitol. První z nich obsahuje krátký úvod do obsahu modulu. Následuje kapitola *Od počátků k preromantismu*, kde v krátkosti představujeme vývoj ruské literatury v období od jejích počátků do preromantismu (resp. sentimentalismu). Další tři části pak věnujeme významným obdobím vývoje ruské literatury. Prvním z nich je Zlatý věk ruské literatury (zde přibližujeme tvorbu ruských romantiků a realistů), následuje Stříbrný věk ruské poezie (v této části se věnujeme symbolismu, akméismu, futurismu, ale také rozvoji dramatu na přelomu 19. a 20. století) a nakonec se dostáváme k literatuře období sovětské vlády, v jehož rámci uživatele seznamujeme se specifiky ruské emigrace (všech tří vln), s odrazem Velké vlastenecké války v literatuře, s tvorbou v duchu magického realismu, s literaturou neoficiální (samizdatem, tamizdatem i magnizdatem) a nakonec i s ruskou postmodernou. V závěru této části uvádíme seznam použité odborné literatury, v níž mohou uživatelé kurzu dle svého uvážení hledat doplňující informace.

5.2.3 Minimální znalosti k maturitní zkoušce z ČJL v oblasti ruské literatury

Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky upravuje minimální znalosti autorů a děl žáků, kteří se chystají absolvovat maturitní zkoušku z ČJL. Jak uvádíme výše, mezi autory, již jsou v tomto soupisu uvedeni, patří i osm spisovatelů ruských (jmenovitě Alexandr Sergejevič Puškin, Nikolaj Vasiljevič Gogol, Fjodor Michajlovič Dostojevskij, Lev Nikolajevič Tolstoj, Anton Pavlovič Čechov, Boris Pasternak, Michail Bulgakov a Alexandr Solženicyn). Jedná-li se o absolutní základ vědomostí žáka, jde i o znalostní minimum i v případě učitele. Proto této osmici věnujeme nejvíce prostoru.

Medailonek každého autora uvádíme na samostatném modulu typu *stránka*. Součástí každé této autorovy vlastní stránky je na úvod citát. Ten vyjadřuje buď spisovatelův význam z pohledu jiné osobnosti ruské nebo světové, nebo se jedná o jeho vlastní

slova, která mohou uživateli kurzu přiblížit jej skrze jeho osobité vnímání světa. Po citátu následuje souhrn autorova života. Zde se zaměřujeme zejména na informace, které souvisí přímo, či nepřímo s jeho tvorbou (tj. se pokoušíme zachytit to, co z jeho života nejvíce zapůsobilo na rozvoj jeho tvůrčí osobnosti). Najdeme zde ovšem i fakta (v omezené míře i domněnky), která jsou pro autora určující a distinktivní. V další části odhalujeme ve formě bodů základní charakteristické rysy literátovy tvorby. Poslední částí hlavní textové stati je pak soupis několika vybraných děl a jejich krátká charakteristika.

Kurz Moodle nabízí kromě jiného v modulu *stránka* upravovat pravý boční panel, kam je možné vkládat moduly různého typu. V tomto panelu na každé stránce autora na začátku ukazujeme podobiznu autora ve formátu modulu *obsah textu a médií*. Následuje část *Materiály do výuky* (opět modul typu *obsah textu a médií*), v níž nabízíme vybrané úryvky s velkým didaktickým potenciálem, různé ilustrace (některé vytvořené za pomoci umělé inteligence), záznamy dramatizací, divadelních adaptací, odkazy na internetové projekty a další různé materiály, které považujeme za vhodné pro použití ve výuce zvolených autorových děl. Po sekci věnované materiálům následuje poslední část určená pro použité informační zdroje, v nichž mohou uživatelé opět hledat v případě potřeby doplňující informace.

5.2.4 Ruská literatura z pohledu vybraných témat

Informace o ruské literatuře, které obsahují předchozí dvě sekce, logicky nejsou a ani nemohou být všeobjímající. Ruská literatura je stejně jako ostatní národní literatury velmi komplexní a heterogenní celek, který v celé obsažnosti nemohou pojmut ani monografické práce.

Má-li tedy v této fázi uživatel kurzu základní znalosti o historickém vývoji ruské literatury a o osmi autorech, patřících k maturitnímu minimu, nabízí se zde nabídnout budoucím učitelům náplň výuky nad rámec tohoto minima. Za tímto účelem jsme zvolili tematizovaný přístup k této sekci postavené opět v modulu typu *kniha*. Pro účely našeho kurzu jsme proto zvolili čtyři tematické celky, které rezonují i ostatními světovými literaturami a taktéž literaturou domácí, a jedno téma, jež je typické primárně pro ruskou literaturu. V těchto kapitolách se pokoušíme postihnout vývoj daného tématu v posledních dvou stoletích ruské literatury. Jmenujeme zde některá

autorská jména a jejich vybraná díla. Při výběru nabízených literárních děl jsme kromě jejich didaktického potenciálu přihlíželi také k faktu, zda je dílo dostupné i v českém překladu.

Prvním (a v tomto případě ryze ruským) tématem je archetyp zbytečného člověka. Kromě jeho charakteristických rysů zde samozřejmě nabízíme díla s nejznámějšími postavami tohoto typu. Následuje kapitola věnovaná válečnému tématu s názvem *Dvě století válek*. Pokračujeme kapitolou *Za hranice fantazie a reality*, která mapuje literární fantastiku v jejím nejširším smyslu (tedy včetně vědecko-fantastické literatury i literatury utopické, dystopické a antiutopické). Následuje kapitola zaměřená na ruskou humoristickou a satirickou tvorbu *Smát se, posmívat se, vysmívat se*. V poslední kapitole uvádíme díla se silným motivem lásky (kapitola *Láska odvěce tragická*). Na úplném konci uvádíme opět seznam odborné literatury použité při konstrukci výše uvedených kapitol.

5.2.5 Opakování

V této části kurzu se uživatelé mohou pokusit absolvovat stejný test jako na začátku kurzu. Cílem tohoto testu je ukázat uživateli, do jaké míry se zlepšily jeho znalosti o ruské literatuře po absolvování textových částí kurzu. Opakovací test má stejné složení jako test úvodní.

Závěr

Jak nastiňujeme již v úvodu této diplomové práce, stanovili jsme si na začátku pět cílů. Primárním cílem bylo vytvořit plně funkční elektronický kurz ruské literatury pro budoucí učitele Českého jazyka a literatury ve vzdělávacím systému LMS Moodle. Pro dosažení tohoto hlavního záměru jsme považovali za nezbytné naplnit i další čtyři sekundární cíle, jejichž splnění mělo přinést teoretický základ připravovaného Moodle kurzu. Předně bylo zapotřebí sumarizovat požadavky tuzemského kurikula na vzdělávací obsah zaměřený na ruskou literaturu; dále bylo nezbytné analýzou vysokoškolských vzdělávacích programů učitelství Českého jazyka a literatury a z nich zejména předmětů zacílených na přípravu v oblasti světové literatury potvrdit tezi o reálné užitnosti a potřebnosti našeho Moodle kurzu; vzhledem k obsahové náplni kurzu bylo nutné se dále seznámit se základními principy didaktiky literatury; a nakonec shrnout praktické možnosti námi využívaného elektronického nástroje, tj. vzdělávací platformy Moodle.

Vrátíme-li se k sumarizaci požadavků českého kurikula, zjistíme, že ty jsou ve valné většině případů velmi otevřené a některé formulace mají tendenci být až vágní. To ovšem v konečném důsledku považujeme za přínosné a osvobozující, ale též určitým způsobem nebezpečné. Kompetentní pedagog může proto zvolit vzdělávací obsah na základě svého zdravého úsudku a nepřehlcovat žáky látkou, která je jistě zajímavá, nicméně mnohdy nemá potenciál rozvíjet žákovské kompetence. Nebezpečí výše zmíněných formulací pak tkví paradoxně v této přílišné volnosti, která neuvědomělého pedagoga často vede právě k nežádanému přesycování žáků pouze naukovou složkou literární výchovy.

Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky pro předmět Český jazyk a literatura jako jediný závazný vzdělávací dokument určuje konkrétní znalostní požadavky na žáky. Výše zmiňovanou osmici autorů, s jejichž životem a dílem se mají žáci pro úspěšné splnění maturitního didaktického testu seznámit, jsme si přivlastnili za základ našeho Moodle kurzu.

Vysokoškolskou přípravu budoucích učitelů Českého jazyka a literatury v oblasti světové literatury jsme na základě vlastních zkušeností považovali za absolutně nedostačující. Tito budoucí pedagogové proto mají oproti jiným oborům značnou

nevýhodu, neboť téměř nejsou připravováni v tématu, které je základem středoškolské výuky Českého jazyka a literatury.

Při získávání dat pro analýzu rozsahu přípravy budoucích češtinářů jsme naráželi na značné komplikace. Potřebné informace jsou sice ve valné většině případů volně dostupné na webech jednotlivých fakult, nicméně každá ze škol k prezentaci studijních plánů přistupuje s jinou koncepcí. Průnik těchto různých konceptů nakonec vyústil ve dvě přílohy této práce, s jejichž pomocí jsme mohli konstatovat, jaký je aktuální stav vysokoškolské přípravy nastávajících pedagogů ČJL.

Naše empirická domněnka se bohužel potvrdila. Mnohé programy se problematice světové literatury věnují jen ve značně omezeném rozsahu (ve valné většině případů se jedná o jednosemestrální kurzy s rozsahem 1-2 hodiny týdně), některé dokonce vůbec. Takovou skutečnost považujeme za tristní, a tudíž potvrzující potřebnost námi sestaveného projektu.

Při přípravě teoretických východisek, týkajících se didaktiky literatury, jsme naráželi na značné nedostatky v odborné ukotvenosti této nauky. Existuje mnoho bezesporu zajímavých a užitečných článků, esejů, studií atd., které se věnují konkrétním didaktickým situacím a jevům v kontextu výuky literární výchovy. Na tuto skutečnost, jak uvádíme výše, na počátku druhé dekády tohoto století upozorňoval ve své tvorbě O. Hník. Bohužel se za poslední desetiletí situace nijak zásadně nezměnila, a tak se didaktika literatury stále potýká s absencí komplexní, všeobjímající a věcně správné obecně-teoretické monografie. Pro sumarizaci základních aspektů přístupu k didaktickému pojetí literatury jsme z toho důvodu museli pracovat jen s omezeným množstvím literatury a z nich extrahovat pouze informační „střípky“. Přese všechny nesnáze jsme nakonec nastínili alespoň základní koncept didaktiky literatury, která se, doufejme, v příštích desetiletích bude nadále rozvíjet a získá statut plnohodnotné užité nauky.

Jestliže jsme chtěli v rámci této práce připravit Moodle kurz se vším všudy, účelný a plně funkční, nemohli jsme se obejít bez průzkumu praktických možností tohoto systému. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi dynamicky se rozvíjející LMS, většina existující literatury, věnující se práci v Moodlu, je poměrně zastaralá. Z toho důvodu jsme vycházeli především z anglicky psané elektronické dokumentace LMS Moodle na oficiálním webu projektu. S využitím těchto nejaktuálnějších informací jsme v naší

práci vyjmenovali zejména ty funkcionality, které měly potenciální široké využití v našem kurzu. Z těchto praktických možností systému jsme při konstrukci kurzu využili především moduly obsahové. Vzhledem ke koncepci kurzu by totiž využití mnoha interaktivních modulů aktivit nebylo v mnoha ohledech k užtku (většina z nich se hodí především pro průchod kurzem s aktivní zpětnou vazbou ze strany vyučujícího).

S naplněním výše zmíněných čtyř sekundárních cílů naší práce jsme získali oporu a nástroje pro konstrukci samotného kurzu. V první fázi jeho přípravy jsme si na základě vlastních zkušeností s ruskou literaturou a s pomocí odborné literatury načrtli základní strukturu kurzu včetně autorů, děl, směrů i dalších aspektů ruské literatury, které by bylo dle našeho mínění vhodné v kurzu jmenovat. Následovalo samotné psaní a vytváření jednotlivých modulů v kurzu.

Při tvorbě části věnované periodizaci ruských literárních dějin jsme se potýkali s nemalými nesnázemi. Shrnout celou novodobou historii ruské literatury v rozsahu jen několika málo stran a vyhnout se při tom přílišným zobecněním a zavádějícím zjednodušením je nesnadné. Domníváme se ovšem, že se toto nelehké zadání podařilo poměrně úspěšně splnit. Uživatelé kurzu se z textu členěného jen do několika málo oddílů dozvědí vše podstatné o základních obdobích ruské literatury, jejich rysech i autorech, jejichž osobnost a dílo můžou využít ve vlastní výuce zvláště při komparaci ruského a českého literárního vývoje.

V další části věnované osmi autorům, která reflektuje katalog požadavků k maturitní zkoušce, jsme se soustředili především na informace a díla, která mají velký didaktický potenciál. V případě životopisu autora jsme se snažili zaměřit se pouze na ty okolnosti, které se staly determinantem spisovatelova tvůrčího života. Podružné informace jsme se pokoušeli eliminovat, vyjímaje případy, kdy tyto informace mohou přispět k lepšímu zapamatování autorské osobnosti. Autorské medailonky v literárně-historických monografiích bývají v tomto ohledu naddimenzované. Při tvorbě obsahu této části kurzu proto bylo zapotřebí fakta nejdříve zpracovat a zanalyzovat a vybrat z nich jen to podstatné.

V případě uvedených autorových děl jsme se snažili o velkou diverzitu nabídnutých literárních počinů. U každého autora uvádíme jedno z jeho kanonických děl, která jsou běžně vyučována v hodinách ČJL. Tam, kde je to možné a vhodné, ukazujeme také

některá díla v českém školství opomíjená, navzdory jejich velkému didaktickému potenciálu. Oproti původnímu záměru ovšem musel být výběr těchto děl nakonec pozměněn. Na vině byla většinou absence českého překladu. Bylo by sice možné uvádět díla v originále, ta by ale těžko měla v hodinách ČJL smysl.

Součástí stránek věnovaných autorům jsou i různé materiály různé povahy (úryvky, audiovizuální prostředky apod.). K těmto materiálům nenavrhujeme konkrétní didaktické uchopení z toho důvodu, že se domníváme, že zvolené texty lze využít v různých výukových kontextech z mnoha odlišných hledisek, přičemž konkrétní aplikaci materiálu necháváme na potřebách a představivosti uživatelů kurzu. Taková redukce interpretačního obsahu by byla z hlediska možností působení literatury nežádoucí.

S největšími těžkostmi jsme se potýkali v části věnované vybraným tematickým celkům. Právě tam měla být jmenována především díla nekanonická, která přesto mají velký didaktický potenciál a mohou blíže demonstrovat vývoj vybraného tématu v historii ruské literatury. Bohužel jsme se setkali s nedostatkem překladů. Je to velká škoda, neboť i méně známé ruské literární kusy by si zasloužily pozornost a dovedly by při správném použití žáka dovést k rozvoji jeho kompetencí a rozšířit jeho obzory. Nelze předpokládat, že by se vzhledem ke geopolitické situaci situace v blízké budoucnosti změnila. Zejména nepřeložená díla ruských emigrantů působících na našem území by si kromě jiných zasloužila pozornost překladatelů. V konečném důsledku jsme bohužel kvůli výše zmíněnému museli nakonec přistoupit ke změně zamýšleného obsahu tematické části kurzu a vybrat díla jiná. Zároveň toto způsobilo, že jsme pro nedostatek přeloženého materiálu museli zredukovat i počet témat. Z původních osmi kurz nakonec obsahuje pouze pět témat.

Přese všechny výše popsané nesnáze se ovšem domníváme, že tato práce naplnila svůj hlavní cíl a že došlo ke vzniku Moodle kurzu, který má velký potenciál pomoci budoucím učitelům Českého jazyka a literatury snadno se zorientovat v základech problematiky ruské literatury. Nejzákladnější informace prezentuje stručně, ale též věcně. S ruskou literaturou se učitel seznámí v průběhu četby, která mu zabere pouze několik málo hodin. Kromě pomoci faktografické takový pedagog při průchodu kurzem získá i elementární obsahovou oporu ve formě konkrétních úryvků s velkým didaktickým potenciálem i doprovodných audiovizuálních materiálů.

Резюме

Дипломная работа *Подготовка будущих учителей чешского языка и литературы в области русской литературы, реализуемая в системе Moodle*, преследует несколько целей. Основной целью было создание полноценного электронного курса, построенного на образовательной платформе Moodle, который подготовит будущих учителей предмета Чешский язык и литература к преподаванию русской литературы. К установлению этой цели привел тезис о том, что подготовка будущих учителей чешского языка и литературы в области мировой литературы недостаточна, и поэтому эти педагоги входят в школьную практику (особенно в средние школы) без достаточной подготовки. В работе также были поставлены четыре другие, второстепенные цели, которые необходимо было выполнить для достижения основной цели. Прежде всего надо было выяснить современное состояние преподавания русской литературы в чешских школах и таким образом получить представление о том, какие темы необходимы для изучения. Второй целью было подтвердить тезис о недостаточности университетской подготовки будущих учителей чешского языка и литературы в области мировой литературы, а тем самым ещё и убедиться в необходимости создания предлагаемого курса Moodle. Учитывая, что тема работы напрямую связана с дидактикой литературы, необходимо было также обобщить основные положения этой науки. Последней второстепенной целью было обобщить практические возможности образовательной платформы Moodle, чтобы создать эффективный курс, использующий как можно больше инструментов, которые предлагает Moodle.

Дипломная работа состоит из двух основных частей: теоретической части, состоящей из четырёх глав в соответствии с четырьмя второстепенными целями; и практическая часть, ядром которой является сам курс Moodle.

В первой главе теоретической части *Современное состояние преподавания русской литературы в чешских школах* анализируются преимущественно куррикулумные (особенно генеральные образовательные программы для основного образования и гимназии) и другие обязательные учебные документы. Глава выясняет, какие есть требования к содержанию образования с точки зрения русской литературы на уроках по чешскому языку и литературе. Глава смотрит на этот вопрос с точки зрения как начальной школы, так и средней

школы (особенно гимназии). В результате данного анализа мы пришли к выводу, что в целом содержание образования в области мировой литературы определяется относительно свободно, даже расплывчато. Это может оказаться очень полезным для творческого педагога при выборе содержания образования. Однако в то же время это может привести и к перенасыщению образовательного контента. Кроме того, мы также обнаружили, что единственные более конкретные минимальные требования перечислены в *Каталоге экзаменационных требований для общей части экзамена на аттестат зрелости*. Он называет восемь основных авторов – А. С. Пушкина, Н. В. Гоголя, Ф. М. Достоевского, Л. Н. Толстого, А. П. Чехова, М. Булгакова, Б. Пастернака и А. Солженицына. Знание их жизни и деятельности необходимо для успешного прохождения дидактического теста. Поэтому мы взяли этих восемь авторов за основу нашего курса Moodle.

Во второй главе с названием *Подготовка студентов вузов чешского языка и литературы к преподаванию в области мировой и русской литературы* конкретно анализируются учебные планы университетских образовательных программ, направленных на подготовку будущих учителей чешского языка и литературы. Анализ проходил на двух уровнях – а) количественном, в рамках которого мы определили объём образования будущих учителей чешского языка и литературы в области мировой литературы; и б) качественном, в рамках которого мы следили за тематическим содержанием отдельных предметов, посвященных мировой литературе. Мы пришли к выводу, что ситуация с высшим образованием будущих учителей печальна, и подготовка абсолютно недостаточна. Многие учебные программы вообще не отражают тему мировой литературы. Однако те программы, рассматривающие эту тему в свои учебные планы, ограничены курсами с продолжительностью один семестр с отведенным временем максимум 2 часа в неделю. При этом содержание отдельных предметов во многих случаях вообще не отражает русскую литературу или ограничивается лишь узким кругом тем. Единственным исключением из этой ситуации является Университет Градец Кралове, который занимается вопросами русской литературы даже глубже, чем мы ожидали. Однако в целом можно сказать, что такая подготовка будущих учителей чешского языка и литературы

совершенно недостаточна, что подтвердило необходимость предложенного нами курса.

Дидактике литературы и её основным аспектам посвящена третья глава *Современная дидактика литературы*. Хотя дидактика литературы характеризуется недостатками в области исследовательской традиции и стойким отсутствием комплексной профессиональной монографии, в этой главе мы суммируем основные принципы подхода к преподаванию литературы. Это должно осуществляться прежде всего по принципу литературного воспитания (а не традиционно осуществляемого преподавания простой истории литературы). Помимо научного содержания обучения, с ней связано чтение как средство эстетического восприятия, а также собственное творчество.

Последняя глава теоретической части дипломной работы – *Система Moodle и ее возможности*. Основное внимание уделяется конкретным инструментам, которые предлагает система Moodle для создания электронного образовательного курса. Помимо возможностей организации курса, мы здесь знакомимся с модульными особенностями курса Moodle. LMS Moodle в основном предлагает два типа модулей: 1) модули учебных материалов, позволяющие вставлять в курс текстовые и аудиовизуальные материалы (модули Страница, Книга, Лекция, Файл, Папка, URL, Текст и Медиа-область); 2) модули активности, позволяющие вставлять различные интерактивные активности (Опрос, База данных, Тест, Задача, Анкета, Wiki и другие модули). В этой главе мы получили общее представление о том, какие инструменты мы можем использовать для создания нашего курса Moodle.

Курс Moodle *Русская литература для учителей Чешского языка и литературы*, создание которого было основной целью данной дипломной работы, возможно найти на Moodle сервере Карлова Университета на следующем электронном адресе: <https://d11.cuni.cz/course/view.php?id=15108>. Курс состоит из пяти частей.

Первая из них — *Введение*, в котором пользователям описывается весь курс и объясняется его создание. Часть этого первого раздела также представляет собой вступительный тест, который пользователи могут пройти, чтобы узнать уровень своих актуальных знаний по русской литературе. Тест содержит десять

вопросов с разными типами ответов (выбор из нескольких вариантов, правда/неправда, открытое задание и т.п.).

Следующий раздел посвящен периодизации истории русской литературы. Там пользователи курса узнают самые основные сведения о развитии русской литературы с конца XVIII до конца XX века в текстовом модуле типа *Книга*, разделенном на шесть частей. Помимо особенностей развития русской литературы, они также познакомятся с основными творческими личностями данного периода развития, характерными для существования определенного литературного направления или актуальной темы. Таким образом, в этом разделе пользователи узнают о тенденциях Золотого века русской литературы (романтизм и реализм), Серебряного века русской поэзии (символизм, акмеизм, футуризм), о развитии драматургии конца XIX века и о периоде советской власти (включая волны русской эмиграции, тему Великой Отечественной войны в литературе, магический реализм, неофициальную литературу в качестве самиздата, тамиздата и магниздата и постмодернизм).

Следующий раздел *Минимальные знания для экзамена на аттестат зрелости по предмету СЛ в области русской литературы* посвящен медальонам основных авторов, названных выше. В медальоне всегда очерчена жизнь автора, акцентировано внимание на моментах, сильно повлиявших на его творчество. Далее следует описание творческого стиля автора, обобщенное в нескольких пунктах. Далее медальон продолжается кратким описанием избранных произведений автора, с которыми будет целесообразно работать в преподавании. В целях поддержки преподавания на боковой панели каждого авторского медальона помимо портрета автора мы приводим различные текстовые и аудиовизуальные материалы, использование которых мы считаем целесообразным для уроков по Чешскому языку и литературе. Помимо конкретных отрывков пользователи там найдут сопроводительный визуальный материал, отрывки из кино- и театральные адаптации, ссылки на соответствующие образовательные проекты и т. д.

Предпоследняя часть курса состоит из характеристики развития русской литературы с точки зрения избранных тем. Помимо чисто русских тематических направлений (тема лишнего человека), здесь описаны изменения темы войны, фэнтези, юмора и любви с начала классического периода по сей день

(в некоторых случаях). Поскольку многие произведения, которые мы считаем пригодными для использования в преподавании литературы, не переведены, этот раздел не достиг первоначально задуманного объёма.

Последняя часть курса – повторение. Пользователь курса может попробовать пройти здесь итоговое тестирование, имеющее тот же состав, что и вступительное. Если пользователь со временем пройдет оба курса, он сможет узнать, насколько развились его знания по русской литературе.

Наконец, практическая часть дипломной работы содержит характеристики составленного нами курса Moodle. В этой главе мы описываем не только его структуру и содержание, но и конкретные практические возможности системы Moodle, которые мы использовали при его составлении.

В рамках работы над этой дипломной работой все пять целей были наконец достигнуты. Курс Moodle, входящий в его состав, представляет собой инструмент, способный эффективно и кратко познакомить будущих учителей Чешского языка и литературы с самыми основными аспектами русской литературы. В то же время это также дает им базовую материальную поддержку, на основе которой они могут разработать собственное преподавание тем русской литературы, особенно в средней школе.

Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura v českém jazyce

DRLÍK, Martin. *Moodle: kompletní průvodce tvorbou a správou elektronických kurzů*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3759-8.

HNÍK, Ondřej. *Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchového oboru*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-2626-0.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:aa9bca40-187e-11e4-8e0d-005056827e51>

SLAVÍK, Jan. K předmětu didaktik v estetických oborech vzdělávání. *Pedagogická orientace*. 2011, roč. 21, č. 2, s. 207-225. Dostupné také z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/33776/28738>.

SPIPKOVÁ, Vladimíra. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v kontextu transformace českého školství. *Pedagogika*. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2005, **55**(1), 20-25. Dostupné také z: https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=1657&edmc=1657

STUHLÍKOVÁ, Iva et al. *Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. Syntézy výzkumu vzdělávání. ISBN 978-80-210-7769-0.

Elektronické zdroje v českém jazyce

ČESKO. § 4 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) - znění od 1. 2. 2022. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 23. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

ČESKO. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů - znění od 12. 1. 2016. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2023 [cit. 7. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

ČESKO. § 7a odst. 1 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů - znění od 1. 9. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563#p7a-1>

Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky. Český jazyk a literatura: platný od školního roku 2017/2018 [online]. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, 2016 [cit. 2023-06-29]. Dostupné z: <https://maturita.ceremat.cz/files/files/katalog-pozadavku/katalog-pozadavku-2018-CJL.pdf>

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha. Praha : ÚIV, 2001.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2021. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné také z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf

Specifikace požadavků pro jednotnou přijímací zkoušku v přijímacím řízení na střední školy v oborech vzdělávání s maturitní zkouškou. Český jazyk a literatura: Pro školní rok 2022/2023 [online]. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, 2021 [cit. 2023-06-29]. Dostupné z: https://prijimacky.ceremat.cz/files/files/dokumenty/specifikace-pozadavku/Specifikace_2022-2023/CJLSPECIFIKACEPOZADAVKU2022.pdf

Elektronické zdroje v anglickém jazyce

Activities. Online. MoodleDocs. 2023. Dostupné z: <https://docs.moodle.org/403/en/Activities>. [cit. 2023-10-01].

Book resource. Online. MoodleDocs. 2023. Dostupné z: https://docs.moodle.org/403/en/Book_resource. [cit. 2023-10-01].

Course formats. Online. MoodleDocs. 2023. Dostupné z: https://docs.moodle.org/403/en/Course_formats. [cit. 2023-10-01].

Database activity. Online. MoodleDocs. 2023. Dostupné z: https://docs.moodle.org/403/en/Database_activity. [cit. 2023-10-01].

Choice activity. MoodleDocs [online]. 2023 [cit. 2023-10-01]. Dostupné z: https://docs.moodle.org/403/en/Choice_activity

Lesson activity. Online. MoodleDocs. 2023. Dostupné z: https://docs.moodle.org/403/en/Lesson_activity. [cit. 2023-10-01].

Resources. Online. MoodleDocs. 2023. Dostupné z: <https://docs.moodle.org/403/en/Resources>. [cit. 2023-10-01].

Wiki activity. Online. MoodleDocs. 2023. Dostupné z: https://docs.moodle.org/403/en/Wiki_activity. [cit. 2023-10-01].

Literaturu použitou pro sestavení Moodle kurzu, který je předmětem této diplomové práce, uvádíme přímo v příslušných sekcích kurzu.

Seznam příloh

Příloha 1 – Seznam škol s předmětem Světová literatura.pdf

Příloha 2 – Obsah předmětů vyučujících světovou literaturu pro budoucí učitele
Českého jazyka a literatury.pdf

Seznam zkratk

ČJL	Český jazyk a literatura
DOCX	formát dokumentu z programu Microsoft Word
HTML5	kódovací jazyk pro vytváření webových stránek
LMS	z anglického Learning Management System, elektronický vzdělávací systém
PDF	z anglického Portable Document Format, formát elektronického dokumentu
RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program